

Endurskoðunarnefndir

“An investigation on the methods to improve the effectiveness of Audit Committees in Icelandic companies: As one way to rebuild a trust in Icelandic business.”

6. september 2011

Kynning

- Auðbjörg Friðgeirsdóttir, MBA frá University of Liverpool 2010, cand.oecon frá Háskóla Íslands 1990 og með próf til löggildingar í verðbréfamíðlum 1998.
- Starfað í rúm 20 ár í verkefnum á sviði innri endurskoðunar, innra eftirlits, stjórnsýsluhátta, regluvörslu ofl.
- Starfar í dag fyrir PwC á Íslandi
- Hjálögð er kynning á niðurstöðum lokaritgerðar vegna náms til MBA (Master of Business Administration) við háskólann í Liverpool.

Efnistöð

- Hvert var vandamálið?
- Hvert var markmið rannsóknarinnar?
- Hvað einkennir góðar endurskoðunarnefndir?
- Hlutverk endurskoðunarnefnda í innra eftirliti og áhættustýringu
- Samskipti innri endurskoðunar og endurskoðunarnefndar
- Samskipti ytri endurskoðunar og endurskoðunarnefndar
- Rannsóknin
- Helstu niðurstöður
- Tillögur að framtíðar verklagi endurskoðunarnefnda
- Skýrslur ýmissa aðila fyrir og í kjölfar bankahruns

Hvert var vandamálið?

- Bankahrunið og ástæður þess að það hafði þau áhrif á Ísland sem raun bar vitni.
- Brugðust eftirlitsaðilar þ.m.t. stjórnir og endurskoðunarnefndir bankanna og annarra fyrirtækja sem voru í viðskiptum hjá bönkunum?
- Var skipulag endurskoðunarnefnda vandamál?
- Var verklag endurskoðunarnefnda vandamál?

Hvert var markmið rannsóknarinnar?

Hvernig styrkja mætti íslenskar endurskoðunarnefndir þannig að störf þeirra geti nýst við að byggja upp traust í íslensku viðskiptalífi.

Hvað einkennir góðar endurskoðunarnefndir?

Alþjóðlegar rannsóknir hafa sýnt fram á mikilvægi:

- Skriflegra starfsreglna “Audit Committee Charter”
- Óhæðis nefndarmanna
- Þekkingar nefndarmanna á fjármálum, sér í lagi reikningsskilum og endurskoðun
- Kostgæfni og siðferði nefndarmanna
- Reglulegrar sjálfsskoðunar/endurmats á eigin störfum

Hlutverk endurskoðunarnefnda í innra eftirliti og áhættustýringu

- Stjórn félags ber ábyrgð á að fylgjast með innra eftirlit og áhættustýringu. Stjórnin fær aðstoð frá endurskoðunarnefnd við að uppfylla þær skyldur.
- Niðurstöður alþjóðlegra rannsókna sýna að endurskoðunarnefndir hafi ekki sinnt hlutverki sínu sem skyldi þegar kemur að eftirliti með áhættustýringu. (Beasley, Branson & Hancock 2009)
- Vísbendingar eru um að hið sama hafi átt við um íslenskar endurskoðunarnefndir.

COSO viðmið:

Sérfræðingar (t.d. Chambers, 2008) hafa bent á mikilvægi þess að endurskoðunarnefndir noti COSO viðmið við skoðun á innra eftirliti og áhættustýringu. (Chambers, 2008)

➤ Skilgreining á ERM

“Enterprise risk management is a process, affected by the entity’s board of directors, management, and other personnel, applied in strategy setting and across the enterprise, designed to identify potential events that may affect the entity, and manage risk to be within the risk appetite, to provide reasonable assurance regarding the achievement of objectives.”

Samskipti innri endurskoðenda og endurskoðunarnefnda

- Innri endurskoðun sem stuðningur við endurskoðunarnefnd (dæmi)
 - Staðfesta virkni innra eftirlits
 - Staðfesta virkni áhættustýringar
 - Draga úr “information asymmetry” milli nefndarinnar og stjórnenda/starfsmanna
- Bein samskipti milli innri endurskoðunar og nefndarinnar mikilvæg

Samskipti ytri endurskoðenda og endurskoðunarnefnda

- Gagnkvæmur stuðningur
 - Endurskoðendur styrkja eftirlitshlutverk nefndarinnar með úttektum sínum og eftirliti.
 - Úttektir og eftirlit endurskoðunarnefndarinnar styrkir endurskoðandann við að meta reikninginn fyrir áritun hans.
- Bein samskipti milli ytri endurskoðunar og nefndarinnar mikilvæg.
- Fylgni milli þess að í félagi sé starfandi endurskoðunarnefnd og þess að félagið notaðist við “industry specialist audit firm.” (Chen, Moroney & Houghton, 2005)
- Niðurstöður rannsókna hafa sýnt að líkur á því að endurskoðanda sé sagt upp eftir að hafa áritað reikning með fyrirvara um going concern eru minni eftir því sem nefndarmenn eru óháðari.

Rannsóknin

Rannsókn á íslenskum endurskoðunarnefndum

- Ætlunin var að staðreyna eftirfarandi staðhæfingar:
 - Endurskoðunarnefndir íslenskra fyrirtækja hafa líklega ekki verið nógu virkar í því hlutverki sínu að hafa eftirlit með innra eftirlit og áhættustýringu.
 - Vísbendingar eru um að störf endurskoðunarnefnda íslenskra fyrirtækja hafi ekki verið til samræmi við bestu aðferðir.
- Case Study – ytri rannsókn á eftirlitsumhverfi þriggja stærstu banka á Íslandi
- Viðtöl við sérfræðinga
- Vefkönnun – spurningarlisti sendur lögmönnum, endurskoðendum, félagsmönnum í FIE og öðrum sérfræðingum

Case Study

Helstu niðurstöður

- Opinberar upplýsingar frá bönkunum, svo sem í ársskýrslum þeirra, sýndu ekki mikinn metnað né vilja til að vera þekktir fyrir góða stjórnslu.
- Endurskoðunarnefndir framlenging af stjórnnum bankanna.
- Nefndarmenn óháðir bönkunum en ekki stærstu eigendum.
- Dæmi um slakt siðferði – pressa frá nefndarmönnum á stjórnendur vegna eigin hagsmuna. Einkahagsmunir og jafnvel pólitík sem kann að hafa ráðið nokkru.
- Hefðu mátt sýna meiri áhættuvitund sér í lagi þar sem nefndarmenn voru jafnframt í stjórn og hefðu því mátt vita betur.
- Fulltrúar stærstu hluthafa í endurskoðunarnefndum, mikil áhætta tengd lánnum til sömu hluthafa (eigenda).
- Hvorki Macro-eftirlitið né Micro-eftirlitið fylgdi örri stækkun bankakerfisins
- Vísað var í umfjöllun Rannsóknarnefndar alþingis þar sem fram kom að ytri- og innri endurskoðendur teldu faglega umfjöllun um áætlunargerð, skýrslur og greinargerðir sem og eftirfylgni batnað með tilkomu endurskoðunarnefnda. Fram kom að hins vegar væri ekki að sjá af fundargeðum nefndanna að þær hafi haft mikið frumkvæð að einstökum málum nema helst hjá Landsbankanum.

Vefkönnun ásamt viðtölum við sérfræðinga

Helstu upplýsingar

- Af um 500 aðilum sem fengu könnunina senda svöruðu 146 eða um 30%.

What is your educational background?		
Answer Option	Response Percent	Response Count
Certified public auditor	55,5%	81
Professional internal auditor	3,4%	5
Lawyer	14,4%	21
Other	26,7%	39
<i>answered questions</i>		146

How familiar are you with Icelandic audit committee's work?						
Answer Option	None	Very unfamiliar	Somewhat unfamiliar	Neither		
				familiar nor unfamiliar	Rather familiar	Very familiar
Knowledge of the work of Icelandic audit committees	7	14	37	26	52	10

Hversu virkar telur þú íslenskar endurskoðunarnefndir hafa verið?

a. Niðurstöður allra

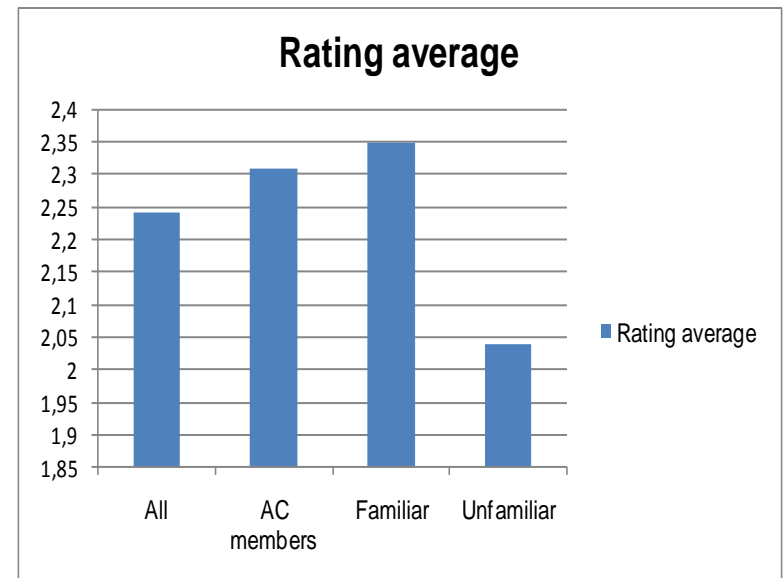
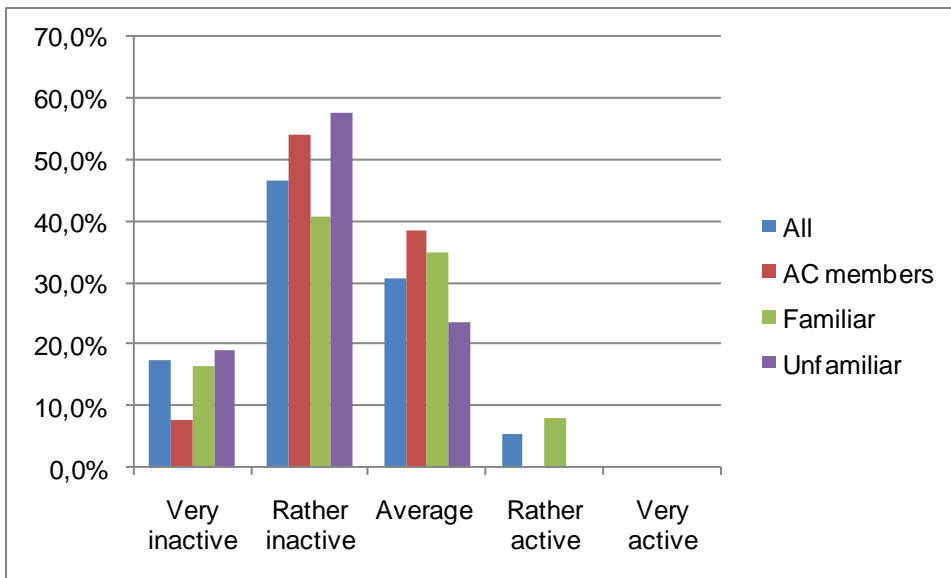
How active do you think the Icelandic audit committees have been?						
Answer Option	Very inactive	Rather inactive	Average activeness	Rather active	Very active	Rating Average
The audit committees activeness	23	62	41	7	0	2,24

b. Niðurstöður þeirra sem töldu sig hafa meiri en meðalþekkingu á störfum endurskoðunarnefnda.

Respondent that are familiar or on average familiar with Icelandic audit committees work.							
How active do you think the Icelandic audit committees have been?							
	Very inactive	Rather inactive	Average activeness	Rather active	Very active	Rating Average	Response Count
The Audit Committees activeness	14	35	30	7	0	2,35	86

Hversu virkar telur þú íslenskar endurskoðunarnefndir hafa verið?

a. Niðurstöður allra



Hefur virknin aukist eða minnkað?

a. Niðurstöður allra

Do you think the activeness of Icelandic Audit Committees has increased or decreased?		
Answer Option	Response Percent	Response Count
Increased	76,7%	112
Decreased	4,1%	6
I do not want to answer	19,2%	28
<i>answered questions</i>		146

Hversu mikilvægt er hlutverk endurskoðunarnefnda í innra eftirliti og áhættustýringu?

a. Niðurstöður allra

How important are audit committees in relevance to internal control and risk management?						
	Very unimportant	Rather unimportant	Average	Rather important	Very important	Rating Average
The Audit Committees importance	3	8	20	52	57	4,09

b. Niðurstöður þeirra sem töldu sig hafa meiri en meðalþekkingu á störfum endurskoðunarnefnda.

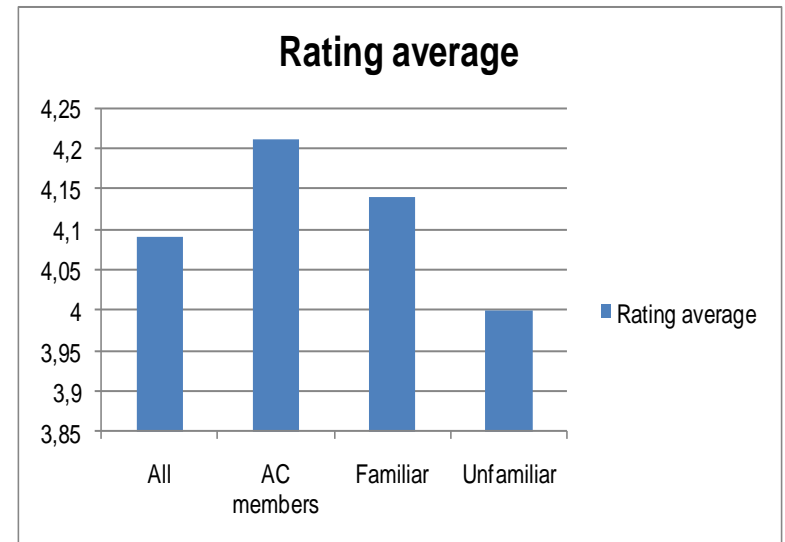
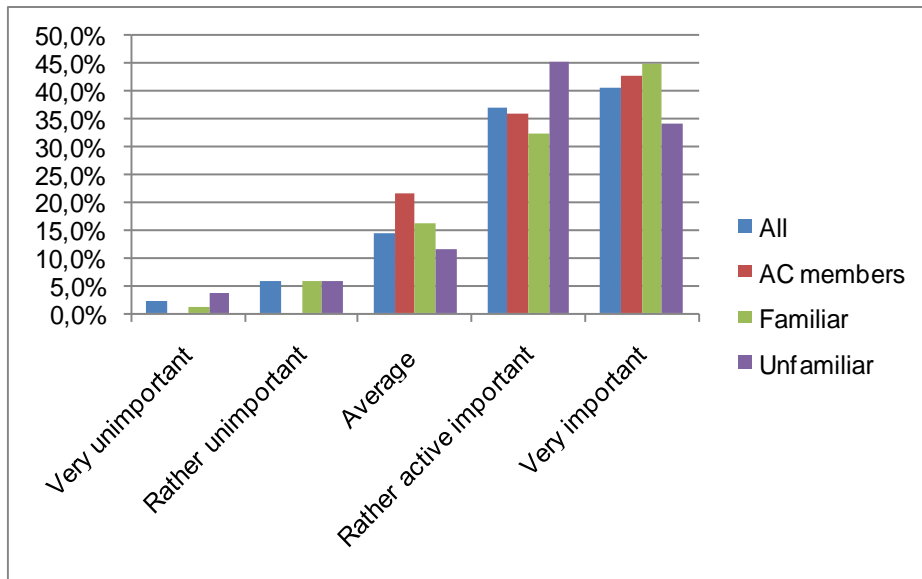
Respondent that are familiar or on average familiar with Icelandic audit committees work.						
How important are audit committees in relevance to internal control and risk management in Icelandic						
	Very unimportant	Rather unimportant	Average	Rather important	Very important	Rating Average
The Audit Committees importance	1	5	14	28	39	4,14

c. Svör viðmælenda

Viðmælendur töldu að hlutverk endurskoðunarnefndar væri frekar eða mjög mikilvægt á sviði innra eftirlits og áhættustýringar. Þeir vildu og benda á mikilvægi þess að góð samskipti væru á milli innri – og ytri endurskoðenda annars vegar og endurskoðunarnefndar hins vegar þegar kemur að innra eftirliti og áhættustýringu.

Hversu mikilvægt er hlutverk endurskoðunarnefnda í innra eftirliti og áhættustýringu?

a. Niðurstöður allra



Einkenni góðra endurskoðunarnefnda. Hvert var mat svarenda?

a. Áhersla á ákveðna þætti – allir svarendur

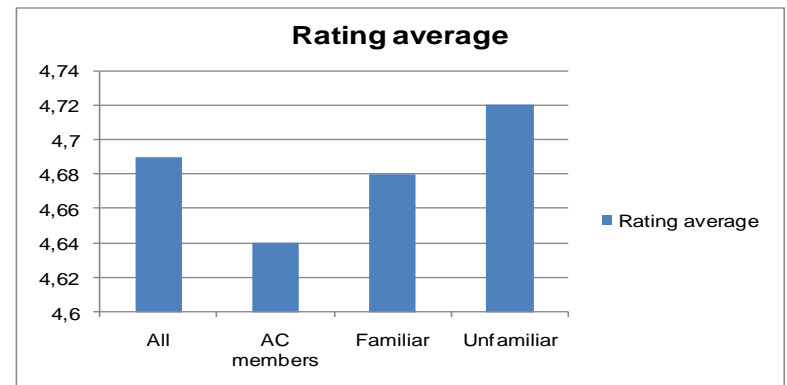
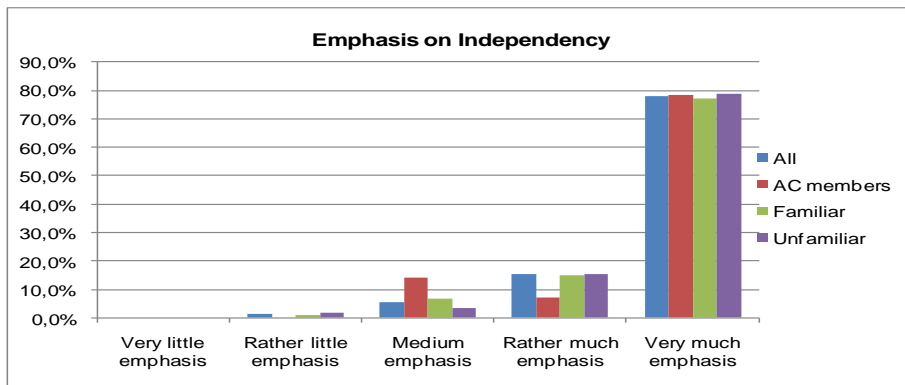
How much emphasis should be placed on the following characteristics?						
All respondents	Very little emphasis	Rather		Rather		Rating Average
		little emphasis	Medium emphasis	much emphasis	Very much emphasis	
Independency	0	2	8	22	112	4,69
Good ethics	0	0	5	13	125	4,84
Knowledge in auditing	0	5	27	62	49	4,08
Knowledge in finance	0	0	27	71	45	4,13
Knowledge in business management	0	2	27	64	50	4,13
Knowledge in risk management	0	1	26	64	53	4,17
Knowledge in laws- and regulations	0	3	18	61	63	4,27

b. Mat á ákveðnum þáttum – allir svarendur

What is your evaluation on how Icelandic Audit Committees meet with the following requirements?						
	Very badly	Rather badly	Neither		Very well	Rating Average
			one or the other	Rather well		
Independency	4	29	44	28	5	3,01
Good ethics	0	14	52	35	5	3,29
Knowledge in auditing	6	31	47	20	5	2,88
Knowledge in finance	0	7	51	48	2	3,42
Knowledge in business management	1	3	43	57	4	3,56
Knowledge in risk management	1	26	64	14	3	2,93
Knowledge in laws and regulations	1	13	60	30	4	3,21

Óhæði

a. Áhersla á ákveðna þætti



b. Svör viðmælenda

Fram kom í svari viðmælenda að hann teldi að óhæðisreglur væru uppfylltar. Hins vegar sýndu nefndarmenn ekkert frumkvæði í störfum sínum en byggðu vinnu sína þess í stað á upplýsingum frá stjórnendum sem og innri- og ytri endurskoðendum.

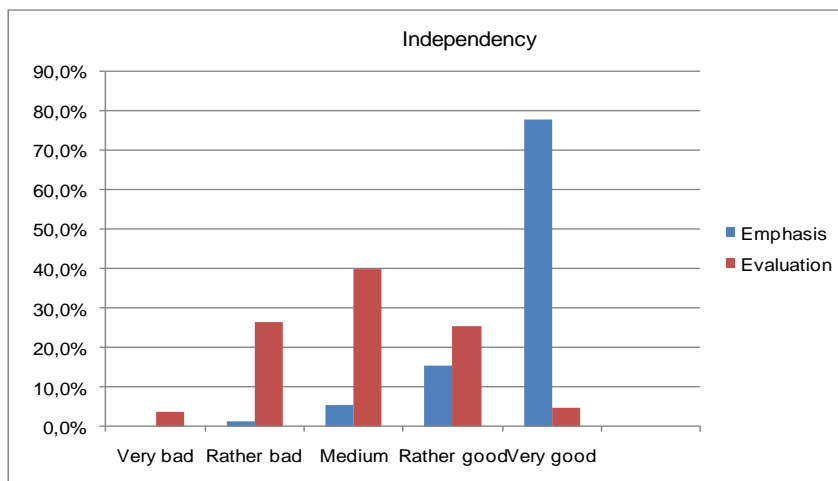
Fram komu áhyggjur viðmælenda um það hve skilgreining á óhæði væri mikið á reiki.

Óhæði

b. Samanburður á áherslum og mati svarenda

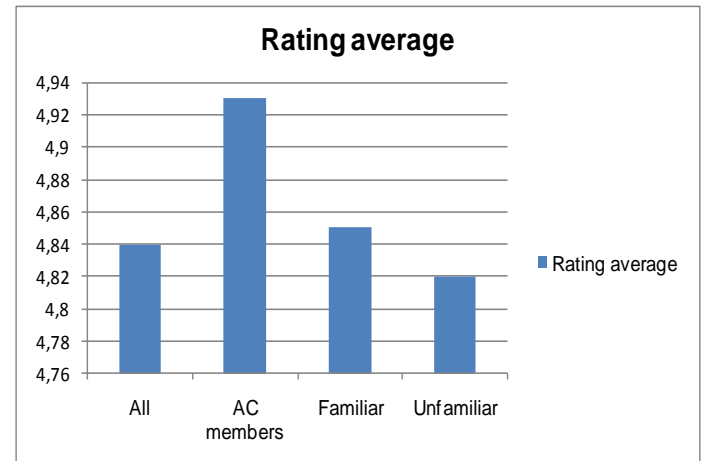
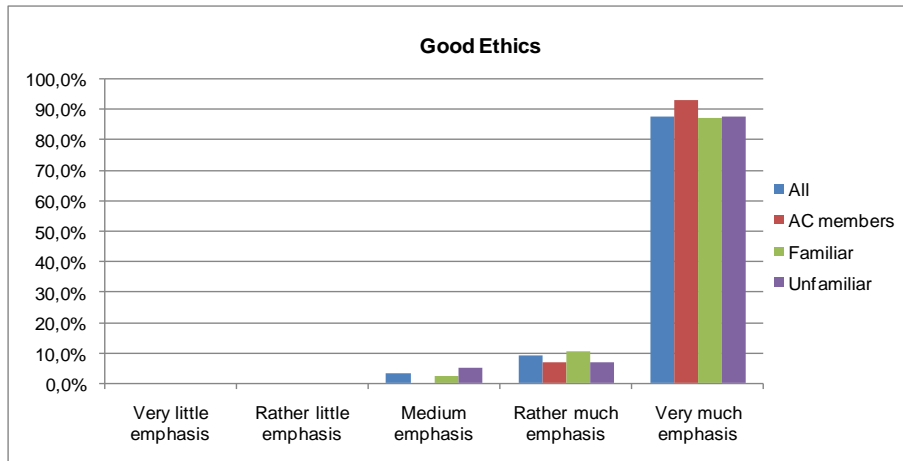
How much emphasis should be placed on the following characteristics within the members of the Audit Committees?							
	Very little emphasis	Rather little emphasis	Medium emphasis	Rather much emphasis	Very much emphasis	Do not want to answer	Rating Average
Independency	0	2	8	22	112	1	4,69

What is your evaluation on how Icelandic Audit Committees meet with the following requirements?							
	Very badly	Rather badly	Neither one or the other	Rather well	Very well	Do not want to answer	Rating Average
Independency	4	29	44	28	5	36	3,01



Siðferði

a. Áhersla svarenda á siðferði



b. Svör viðmælenda

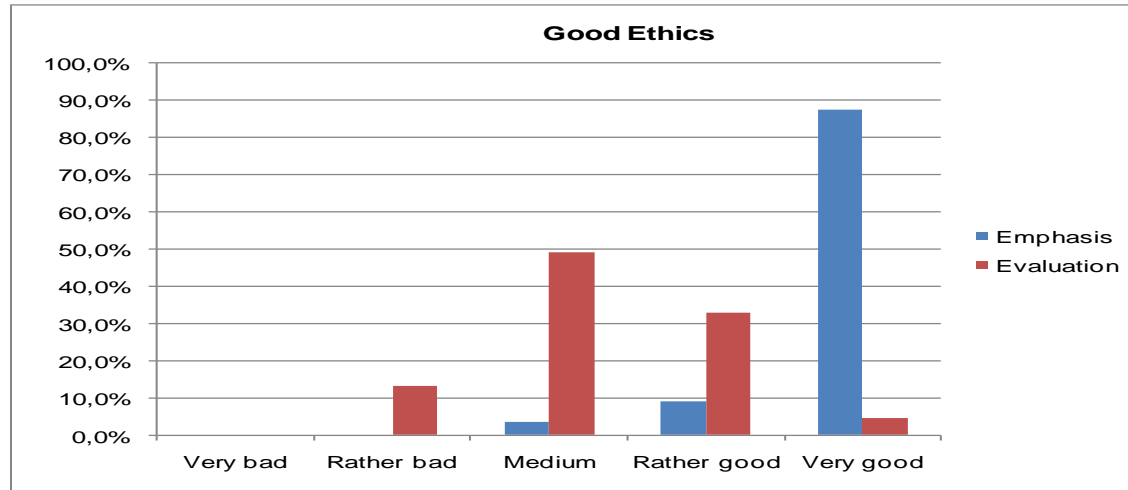
Svör viðmælenda voru samhljóða. Allir töldu þeir að bæta þyrfti siðferði einstakra endurskoðunarnefndarmanna.

Siðferði

b. Samanburður á áherslum og mati svarenda

How much emphasis should be placed on the following characteristics within the members of the Audit Committees?							
	Very little emphasis	Rather little emphasis	Medium emphasis	Rather much emphasis	Very much emphasis	Do not want to answer	Rating Average
Good ethics	0	0	5	13	125	1	4,84

What is your evaluation on how Icelandic Audit Committees meet with the following requirements?							
	Very badly	Rather badly	Neither one or the other	Rather well	Very well	Do not want to answer	Rating Average
Good ethics	0	14	52	35	5	40	3,29



Þekking

a. Samanburður á áherslu og mati

How much emphasis should be placed on the following characteristics within the members of the Audit Committees?							
Answer Options	Very little emphasis	Rather little emphasis	Medium emphasis	Rather much emphasis	Very much emphasis	Do not want to answer	Rating Average
Knowledge in auditing	0	5	27	62	49	1	4,08
Knowledge in finance	0	0	27	71	45	1	4,13
Knowledge in business management	0	2	27	64	50	1	4,13
Knowledge in risk management	0	1	26	64	53	1	4,17
Knowledge in laws and regulations	0	3	18	61	63	1	4,27

What is your evaluation on how Icelandic Audit Committees meet with the following requirements?							
	Very badly	Rather badly	Neither one or the other	Rather well	Very well	Do not want to answer	Rating Average
Knowledge in auditing	6	31	47	20	5	37	2,88
Knowledge in finance	0	7	51	48	2	37	3,42
Knowledge in business management	1	3	43	57	4	37	3,56
Knowledge in risk management	1	26	64	14	3	38	2,93
Knowledge in laws and regulations	1	13	60	30	4	37	3,21

b. Svör viðmælenda

Fram kom mikilvægi þess að bæta þekkingu á sviði endurskoðunar og reikningsskila.

Sjálfsmat endurskoðunarnefnda

a. Allir svarendur

Do you know whether Icelandic audit committees use the method of self-assessment to reinforce the committees operations? If so, do you know how often the evaluation is carried out?							
	Never	Less than once a year	Every year	More than once a year	I do not know	Rating Average	Response Count
Self- assessment carried out	18	10	7	2	109	1,81	146

b. Aðilar tengdir endurskoðunarnefndum

Respondents that have been or are members of Icelandic audit committees.							
Do you know whether Icelandic audit committees use the method of self-assessment to reinforce the committees operations? If so, do you know how often the evaluation is carried out?							
	Never	Less than once a year	Every year	More than once a year	I do not know	Rating Average	Response Count
Self- assessment carried out	4	3	3	0	4	1,9	14

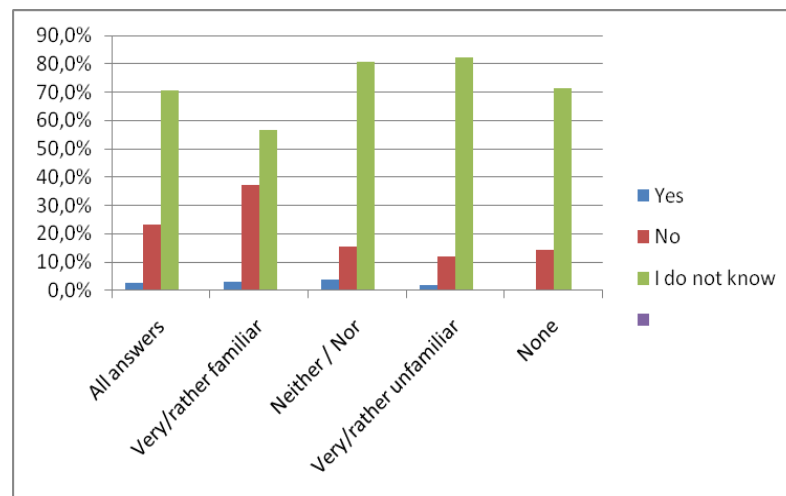
c. Svör viðmælenda

Svör viðmælenda voru svipuð það sem þeir töldu sjálfsmat ekki mikið notað og lítt þekkt verklag innan endurskoðunarnefnda.

Enterprise Risk Management (ERM)

a. Allir svarendur

Do you feel that the works of the Icelandic audit committees are in accordance with the methodology of ERM?		
	Response Percent	Response Count
Yes	2,7%	4
No	23,3%	34
I do not know	70,5%	103
I do not want to answer	3,4%	5
<i>answered questions</i>		146



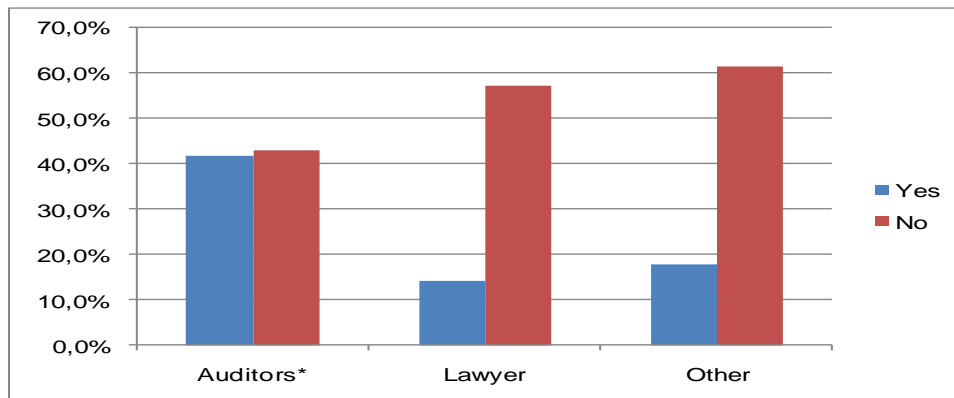
b. Svör viðmælenda

Fram kom í samtali við viðmælenda að “COSO internal control framework” hafi verið til staðar í 15-20 ár og “COSO ERM integrated framework” frá 2004 og því ættu þessi fræði ekki að koma a.m.k. endurskoðendum á óvart.

Löggjafinn

a. Allir svarendur

Do you feel the legislator has done enough to improve the Icelandic audit committees work?		
	Response Percent	Response Count
Yes	31,5%	46
No	50,0%	73
I do not want to answer	18,5%	27
<i>answered questions</i>		146



*Certified public auditors and Professional internal auditors

Áhættunefnd (Risk Committee)

a. Allir svarendur

Do you feel it might be useful for a company's Board of Directors to establish a risk management subcommittee to alleviate a part of the audit committees present work assignments related to risk management?		
	Response Percent	Response Count
Yes, that could apply in all companies	13,7%	20
Yes, but only in the financial sector	47,3%	69
No	14,4%	21
I do not know	21,2%	31
I do not want to answer	3,4%	5
		146

b. Svör viðmælenda

Fram kom að innan bankakerfisins kæmi vel til greina að skipta þessu upp vegna þess hve áhættustýring væri nærri stjórninni og þyrfti sérhæfari þekkingu sem því miður væri aðeins að takmörkuðu leiti til staðar hjá nefndarmönnum endurskoðunarnefnda eins og þær hafa verið skipaðar.

Annar viðmælandi taldi hins vegar þetta geta veikt eftirlitsumhverfið ef væntingarmunur væri á milli þessara nefnda um ábyrgð hvors um sig.

Áhættunefnd (Risk Committee)

David Walker (2009) “A review of corporate governance in UK banks and other financial industry entities”

“The role of the risk committee should be to advise the board on risk appetite and tolerance for future strategy, taking account of the board’s overall degree of risk aversion, the current financial situation of the entity and – drawing on assessment by the audit committee – its capacity to manage and control risks , within the agreed strategy.” (Walker, 2009, p. 83)

Að byggja upp traust í íslensku viðskiptalífi

a. Allir svarendur

Can audit committees help building trust in the Icelandic economy?			
	Response Percent		Response Count
Yes		83,5%	122
No		4,8%	7
I do not know		11,0%	16
I do not want to answer		0,7%	1
			146

b. Svör viðmælenda

Einn viðmælandi taldi að til þess að störf endurskoðunarnefnda gætu orðið til þess að byggja meira traust í íslensku viðskiptalífi þyrfti viðhorf nefndarmanna að breytast.

Einnig væri nauðsynlegt að auka þekkingu nefndarmanna á endurskoðun og reikningsskilum sem og innra eftirliti og áhættustýringu.

Síðast en ekki síst þyrftu nefndarmenn að gera sér grein fyrir því að störf endurskoðunarnefnda koma ekki einvörðungu fram í auknum kostnaði heldur geta þau verið virðisaukandi.

Helstu niðurstöður

- *Niðurstöður benda til þess að íslenskar endurskoðunarnefndir hafi hvorki verið nægjanlega virkar né hafi verklag þeirra verið til samræmis við bestu framkvæmd.*
- *Að ákveðnum skilyrðum uppfylltum geta endurskoðunarnefndir hjálpað til við að byggja upp traust í íslensku atvinnulífi.*
 - *Skýra þarf betur hugtakið óhæði endurskoðunarnefndarmanna*
 - *Gera þarf ríkari kröfur til siðferðis*
 - *Þekking nefndarmanna þarf að aukast á sviði endurskoðunar og reikningsskila*
 - *Áhugi verður að vera til staðar hjá nefndarmönnum á verkefninu*
 - *Störf þeirra verða a.m.k. að uppfylla það skilyrði að vera eftirlitsmiðað (control-centric).*

Tillögur að framtíðar verklagi endurskoðunarnefnda

- *Meiri áhersla á áhættuviðmið (risk-centric) í störfum endurskoðunarnefnda*
 - *Enterprise Risk Management (ERM)*
- *Auka þarf áhuga og framlag ýmissa aðila svo sem:*
 - *Marco-eftirlits (Seðlabanki) og Micro-eftirlits (FME)*
 - *Háskólum landsins*
 - *Löggjafanum*
 - *Endurskoðendum og lögmönnum*
 - *Fólki í viðskiptalífinu almennt*

Með von um að þið hafið haft gagn og gaman af og að kynningin hafi svarað e-m spurningum og vakið upp aðrar.

Takk fyrir.



Auðbjörg Friðgeirsdóttir
s. 840 5369
audbjorg.fridgeirsdottir@is.pwc.com